

Cơ chế Tư pháp Bảo đảm Quyền Tự Do Lập Hội Tại Vương Quốc Anh Từ Một Án Lệ Của Tòa Án Nhân Quyền Châu Âu

TS.Trần Kiên*

Dẫn Nhập

Quyền tự do lập hội là một vấn đề phức tạp. Sự phức tạp của quyền này phát sinh từ hai thực tế. Thứ nhất, bản thân khái niệm hội là một khái niệm có ngoại diên rộng, bao gồm nhiều loại tổ chức khác nhau có hoặc không có tư cách pháp nhân trong xã hội từ các loại quỹ từ thiện đến công đoàn, các công ty thương mại và cả đảng phái chính trị.¹⁶⁶ Các loại hình hội này trên thực tế lại có bản chất và lịch sử phát triển riêng biệt với các quy chế pháp lý độc lập. Điều này lý giải một phần tại sao trong quyền tự do lập hội, với tư cách là một quyền con người áp dụng chung cho ‘bất kỳ nhóm nào của các cá nhân hay pháp nhân tụ họp cùng nhau để cùng hành động, biểu đạt, thúc đẩy, theo đuổi hay bảo vệ một mối quan tâm chung’¹⁶⁷ lại không minh thị xuất hiện ngay trong các văn kiện nhân quyền cổ điển như Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền của Pháp hay Tuyên ngôn Nhân quyền của Mỹ mà phải đợi đến tận thế kỷ 20 khi quyền thành lập các hội cụ thể đã được pháp luật thừa nhận và bảo vệ.¹⁶⁸

Thứ hai, từ góc độ luật nhân quyền, quyền tự do lập hội cũng là quyền có bản chất, nội dung đa dạng. Lập hội vừa là quyền dân sự chính trị và cũng vừa là quyền kinh tế xã hội phụ thuộc rất lớn vào loại hình hội mà cá nhân, tổ chức lựa chọn thành lập, gia nhập.¹⁶⁹ Và tồn tại những khác biệt căn bản giữa hai nhóm quyền này liên quan đến nghĩa vụ của chính quyền, tính phổ quát, cũng như tính thực thi, dù vẫn còn có những tranh cãi khác nhau.¹⁷⁰

Sự phức tạp và đa dạng nêu trên dẫn đến hệ quả là đối với những hội khác nhau thì việc giải thích, áp dụng, và thực thi quyền tự do lập hội cũng có những yêu cầu khác nhau. Trong đó, vấn đề quyền tự do lập hội đối với công đoàn là một chủ đề thể hiện rõ nét những khó khăn nêu trên, và đã nhận được sự chú ý và quan tâm lớn từ cả góc độ lý thuyết, pháp luật, và án lệ. Có rất nhiều vụ kiện về quyền tự do lập, gia nhập hay không gia nhập, thực thi và bảo vệ hoạt động công đoàn đã được xét xử bởi các tòa án quốc gia và quốc tế trên thế giới. Nổi bật trong số đó là vụ kiện Wilson, Nghiệp Đoàn Nhà Báo Quốc Gia, và Các Nguyên Đơn Khác khởi kiện Chính phủ Anh quốc do Tòa án Nhân quyền châu Âu xét xử vào năm 2002 là một án lệ điển hình. Án lệ khắc họa rõ nét những yếu tố phức tạp trong bản chất và nội dung của quyền tự do lập hội khi được áp dụng vào các tổ chức công đoàn cũng như nghĩa vụ của các quốc gia trong việc thể chế hóa các nghĩa vụ đó bằng pháp luật.¹⁷¹

Vụ Việc

Các nguyên đơn khởi kiện tại tòa án nhân quyền châu Âu sau khi đã thất bại trước các tòa án quốc gia Anh quốc trong các vụ kiện riêng rẽ kéo dài gần chục năm. Vụ việc xoay quanh sự kiện các

* Giảng viên Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội

¹⁶⁶ Lã Khánh Tùng và các tác giả khác, *Hội & Tự Do Hiệp Hội* (Nhà Xuất Bản Hồng Đức 2015) 10 – 13.

¹⁶⁷ Ibid 101.

¹⁶⁸ James Griffin, *On Human Rights* (Oxford University Press 2009) 9 – 14; Nguyễn Hoàng Anh (chủ biên), *Pháp Luật Về Quyền Tự Do Lập Hội, Hội Hẹp Hòa Bình Trên Thế Giới và Của Việt Nam* (Sách chuyên khảo, Nhà Xuất Bản Hồng Đức 2015) 25 – 26, 46 – 47.

¹⁶⁹ A.C.L.Davies, *Perspectives on Labour Law* (Cambridge University Press 2004) 36-44.

¹⁷⁰ Ibid 39 – 40.

¹⁷¹ Wilson, National Union of Journalists and Others v. The United Kingdom [2002] ECHR 552.